

TÜRKİYE'nin GIDA ve SU GÜVENLİĞİ SORUNU

Prof. Dr. Ahmet SALTİK

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı Anabilim Dalı
ADD Bilim Danışma Kurulu Yazmanı
www.ahmetsaltik.net

Giriş :

Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması - 2008 / TÜİK

- ✓ Toplumun yarısından çoğu, gelir yetersizliği nedeniyle protein kaynağı et ve ürünlerini yeterince tüketemiyor.
- ✓ Toplumun %58,7'si "günaşırı bir et, tavuk ya da balık içeren yemek" yiyemiyor .
- ✓ ***Et ve süt tüketmeyen bir toplumun yarışmacı, yaratıcı ve dönüştürücü olması beklenebilir mi?***
- ✓ % 45,5'i yeni giysiler alamıyor. Bu geniş kesim aynı zamanda giyinemiyor da..
- ✓ **Toplumun % 16,7'si yoksulluk sınırı altında!**

Son 10 yıldır halk sağlığına ilişkin bu tür sorunlarda belirgin bir patlama yaşanıyor. Gün geçmiyor ki, halk sağlığını kitlesel ölçekte tehdit eden bir olay basına yansımсын.. Üstelik eli kolu siyasetin tehditleriyle bağlı medyaya.. Çünkü mızrak artık çuvala sığmıyor. Çok boyutlu sorunun pek çok da nedeni var. İrdeleyelim..

Gıda Güvenliğinden Kim Sorumlu ?

Ülkemizde gıda ürünlerinin sağlık güvenlik standartlarının sağlanması ve denetimi hizmetleri Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na aittir. Haziran 1995'te çıkarılan "560 Sayılı Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine İlişkin Yasa Gücünde Kararname" (YGK), 2004'e dek gıda yasamız yerine geçti. Daha önce 1593 sayılı ve 1930 tarihli Umumi Hıfzıssıha Yasası ve ona dayalı GMT (Gıda Maddeleri Tüzüğü) temel mevzuat idi. Bu YGK'nin öngördüğü Türk Gıda Kodeksi Yönetmeliği 16 Kasım 1997'de yayımlandı.

2004'te çıkarılan 5179 sayılı Gıda Yasası, "VETERİNER HİZMETLERİ, BİTKİ SAĞLIĞI, GIDA ve YEM YASASI" ile değiştirildi. 5996 sayılı bu yasa, 13.06.2010'da aşamalı olarak yürürlük aldı. Bu son yasa, 23. maddesinde Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nı "**Gıda Kodeksi**" çıkarmakla yetkilendirmekte ve görevlendirmektedir.

Sağlık Bakanlığı, su dışında bu alandan çekilmiştir.

Personelini ve donanımını büyük ölçüde bu bakanlığa devretmiştir. Daha önceleri su ve gıda analizlerini yapan Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Laboratuvarları, yeni yasal düzenleme sonrası

salt su ile ilgilenmekte ve yiyecek vb. sağlıkla ilgili alanlarda çalışan personelin 3 ayda bir dönemsel (periyodik) muayenelerini üstlenmektedir. ¹

5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Yasası md. 27 13.6.10, RG:27610 :

.. kaynak suları, içme suları, doğal mineralli sular ve tıbbi amaçlı suların üretimi, uygun şekilde ambalajlanması, satışı, ithalat ve ihracatına ilişkin ilke ve yöntemlerle **içme-kullanma sularının** teknik ve hijyenik koşullara uygunluğu, nitelik standartlarının sağlanması-izlenmesi ve denetimi ile ilgili ilke ve yöntemler **Sağlık Bakanlığınınca** belirlenir.

Bu görev değişimi çok hızlı gerçekleşmiş, kurumlar ve personel gerekli uyum olanağına sahip olamamışlardır. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, özellikle başlangıçta (ve kısmen halen) lab. ve insangücü donanımı bakımında yetersiz olduğundan, özel laboratuvarlar da yetkilendirilmiştir (toplam 40 kamu + 40 özel = 80 dolayında gıda lab. var). Gıda analizlerinde son söz de Sağlık Bakanlığı'na bağlı Refik Saydam Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsü'nden alınarak Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na bağlı Ulusal Gıda Referans Laboratuvarı'na verilmiştir.

Ette Alarm Sinyalleri..

Bu sitede "[Ette vahim iddialar](#)" başlığı altında dikkate getirilen konular gerçekten ürperticidir.

Pek çok etmenin yanı sıra, yakıcı biçimde artan et fiyatları bu alandaki yolsuzlukları kamçılayan bir işlevde midir? Türkiye ne yazık ki, AB lkeleri ve ABD'den Dolar / kg ölçeğinde (bazında) birkaç kat daha pahalı et tketymektedir. DB-IMF güdümünde izlenen hatalı, ulusal olmayan (gayrı milli) tarım ve hayvancılık politikaları ülkemiz hızla zyeterlikten uzaklaştırmış ve bu ürünleri dışalır (ithal eder) duruma düşürmüştür. Türkiye, tarım ve hayvancılık ürünleri dış ticaretinde net dışalımcı (ithalati) konumdadır. Dışsatımı dışalımından çoktur (birkaç milyar \$ düzeyinde).

19.08.2012

www.ahmetsaltik.net

20

Et kaçakçılığı arttı!

Türkiye'de et fiyatlarının yüksek olması nedeniyle, ülkenin en önemli sınır kapılarından olan Sarp Sınır Kapısı'nda et kaçakçılığı olaylarında artış oldu. Hopa Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğü'nden alınan bilgiye göre, Sarp Sınır Kapısı'nda geçen yıl 19 kaçakçılık olayı yakalandı. Bu yıl sayı 194!

Bacaklara sarılı et parçalarına dikkat !

(Fotoğraf: AA, Cumhuriyet 26.10.2010)

*"Değerli milletvekilleri; hayvan girişleri, başta şemdinli, Yüksekova ve Başkale olmak üzere tüm İnan ve Irak sınırları boyunca olmaktadır. Biraz önce de belirttiğim gibi, **İnan, Afganistan, Hindistan, Pakistan gibi ülkelerin hastalıklı hayvanları, İnan ve Iraklı tüccarlar tarafından sınırlarımıza getirilmekte ve bazı Türk vatandaşları tarafından burada satın alınmaktadır.**"...*

¹ Biz de, 1980'ler ortasında birkaç yıl Elazığ Bölge Halk Sağlığı Laboratuvarı Müdürlüğü görevini üstlenmiş ve su-gıda analizleri yapan bir bölge laboratuvarı olarak halk sağlığına katkı vermeye çalışmıştık.

- “Bu hayvanlar yurda girişte, sınırlarımızın karşı tarafında PKK’nın üç beş kişiden oluşan gümrük merkezlerinden geçmekte, bu geçişte de PKK’ya, hayvan başına ödenen fiyatın %10-15’i oranında bir para ödenmektedir. Bu yolla, PKK’nın, sırf geçen yıl topladığı para 30 trilyon lirayı aşmıştır. Özellikle, bölücü örgütün son yıllardaki finans kaynağı hayvan kaçaklığıdır.”

Bu ürperten sözlerin sahibi Van Milletvekili Hüseyin Çelik.. (TBMM konuşması..)

Öte yandan suyla ilgili sorunlar da bitip tükenmemektedir :

Özellikle Ankara ve İstanbul metropollerinde şebeke sularına yönelik yaşanan sıkıntılar "devasa bir DAMACANA SU sektörü" yaratmıştır.

Ortalık toz dumandır.. "Devasa DAMACANA SU sektörü" nü yaratan gerçekçi (reel) siyasal-ekonomik koşullar var mıydı, nelerdi bilmiyoruz. Sanal (spekülatif) bir piyasa kurgusu (manüplasyonu) da pekala akla geliyor.

Zaman zaman şebeke sularında yaşanan kirlilik sorunları ne ölçüde "engellenemeyen" ya da "**kurgulanan**" sorunlardır, karanlıktadır.

Ortalık toz dumanken kimi damacana şirketleri ticari saygınlıklarını bitirecek biçimde afişe edilmekte, lisansları askıya alınmaktadır. Daha sonra bunların bir bölümü yargıdan dönmektedir. Acaba burada da siyasal iktidara yakınlık-uzaklık belirleyici midir; kimileri ticari olarak linç mi edilmektedir?

İSKİ ve ASKİ'ye karşı Sağlık Bakanlığı'nın bir yasal girişimi olmuş mudur? Küçük-orta ölçekli birkaç özel su dağıtıcısı kolay hedef, "küçük lokma" olabilir, halkın basıncını azaltabilir, popülist olabilir. Önemli olan, öncelikle bu 2 büyük dev su şebekesinin sürekli sağlıklı-güvenli su sağlamasını güvenceye alabilmektir. Türk Ceza hukuku bu alanda **KUSURSUZ SORUMLULUK** ilkesini benimsemiştir. Buna göre, ASKİ-İSKİ vd. hiçbir kusur ileri süremeden sorumludurlar. Savcılıkların da kamu sağlığı adına kendiliğinden (res'en) harekete geçmeleri beklenir.

Örn. 2012 Temmuz ayı içinde Ankara'da Kimya Mühendisleri Odasınınca Sağlık Bakanlığı'nın Ankara İl Halk Sağlığı Labortauvarı'na yaptırılan Ankara şebeke suyu çözümlemelerinde (analiz), izin verilen üst sınırın 4 katına varan Alüminyum kirlenmesi kanıtlanmıştır. Ankara Tabip Odası öncülüğünde ilgili meslek odaları ve dernekler basın açıklaması yaparak kamudan açıklama istemişlerdir. ASKİ'nin açıklaması, Çamlıdere barajını besleyen bir derenin yüksek alüminyum içeren boşaltımı (drenajı, deşarjı) olmuştur.

BİLGİ EDİNME YASASI kapsamında öğrenmek istiyoruz :

Bu açıklama aşağıdaki soruları kaçınılmaz olarak doğuruyor ve yurttaş olarak, en azından BİLGİ EDİNME YASASI kapsamında öğrenmek istiyoruz :

1. Açıkça kamuya karşı ağır bir görev ihmal, bir suç değil midir?
2. Söz konusu dere, havza planlaması ve ÇED (Çevresel Etki Değerlendirme) raporları bağlamında nasıl olur da yüksek alüminyum ile kirlenebilir?
3. Bu dere çevresinde atıklarını biyolojik-kimyasal artımdan geçirmeyen sanayi kuruluşları mı vardır, bunlar hangi firmalardır?
4. Bu firmalar neden halka açıklanmamaktadır? Yandaş mıdır?
5. Bu firmalara karşı Çevre Bakanlığı, mülki idareler ve ASKİ ne tür yasal ve teknik işlem uygulamıştır? İdari para cezası, kapatma, suç duyurusu, arıtım tesisi yapana dek iş durdurma?
6. Söz konusu dere bu bağlamda kalıcı ve güvenli olarak ıslah edilmiş midir?
Bu dere, alüminyum içeriği normalleşene dek nereye akıtılmıştır (drene edilmiştir)?
7. Bu vesile ile Çamlıdere ve ASKİ'nin öbür su kaynağı havzalarının kapsamlı olarak gözden geçirilmesi yapılmakta mıdır, nasıl?

....

Bu konularda ilgililerden (ASKİ-Ankara Belediyesi, Sağlık Bakanlığı ve Çevre Bakanlığı'ndan) neden ses çıkmamaktadır? Suskun kalmak ve kamuoyunu doyurucu yanıtlar vermemek demokratik bir ülkede kabul edilemeyeceğine göre ülkemiz bir demokrasi değil midir? En azından yürürlükteki mevzuata göre bu susuş suç değil midir? Hesabını kimler verecektir?

Bu kurumlar arasında yapılan ve keyfi biçimde "gizli" damgası basılmayan yazışmaların kamuoyuna açıklanmasını ve sıraladığımız soruların yanıtını bekliyoruz.

2 ay 10 gün sonra **Kurban Bayramı** geliyor.. Bu bağlamda hangi halk sağlığı önlemleri alacaktır 3 bakanlık (Sağlık, Gıda-Tarım, Çevre) ve yerel yönetimler? Bir de Gümrüklerden sorumlu Devlet bakanlığı elbette, kaçak hayvan girişlerinin önlenmesi bağlamında. Ayrıca hayvan varlığımızın giderek düştüğünü dikkate alarak, hiçbir mantığı olmayan biçimde, hatta büyük bir sorumsuzlukla, her aileye 3-5 çocuk önermeye mi devam edilecek mi? Yoksa aşağıdaki hazin verileri de dikkate alarak ivedi ulusal politikalar mı geliştirilmeli?

✚ **Başta nüfus planlaması; HER AİLEYE 1 ÇOCUK!**

Ayrıca bu yıl, **Diyanet İşleri çıkıp;**

❖ *Bu yıl hem hayvan varlığımız çok sıkıntılı hem de ülkemiz çok borçlu. Dış ticaret açığını artıran, yani devleti daha da borçlandıran biçimde hayvan dışalımıyla kurban kesmek dine sığmaz. Hem "kurban" ile de bir hayvan boğazlamak değildir. Tanrı'ya bir armağandır, adaktır. Çok çeşitli yöntemlerle Tanrı'yı mutlu edebiliriz. Yoksullara destek oluruz, devletimiz sosyal politikalar izler.. Kapitalizmin emrinde İLİMLİ İSLAM olmaktan çıkarız, gerçek İslam'a döneriz, çalışkan, dürüst ve adil oluruz.. vb. diyebilir mi??* Keşke diyebilse!

Türkiye'de sığır, koyun, keçi, manda sayısı			
Yıllar	Toplam adet milyon	Türkiye'nin nüfusu milyon	Kişi başına hayvan sayısı
1970	71,4	35,8	2,00
1980	84,6	45,4	1,86
1990	63,3	56,3	1,12
1995	54,9	62,0	0,89
2000	46,6	67,9	0,69
2005	42,5	73,8	0,58
2008	40,5	77,3	0,52
2010	39,7	79,6	0,50 olacak..

Kaynak:
TÜİK

Hayvancılıkta alarm! "Türkiye 100 milyonu besler.." diyenler??
Tarım bakanı M. Eker, "Biz tedarik ve üretimden sorumluyuz.." diyerek fahiş et fiyatlarından sorumluluk kabul etmiyor. 1 kg et ABD'de 5, AB'de 10 \$.. Türkiye'de Nisan 2010 sonunda 30\$! Bu vahşi bir sömürüdür!
Tarım Bakanı / Hükümet ciddi sorumluluk altındadır..

19.08.2012

www.ahmetsaltik.net

129

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK), 2009

"**Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması**"

sonuçlarına göre 2009'da 18 milyon hanede yaşayan nüfus 70 milyon olup, **12.751.000 kişi yoksul ! 2008'de %17,1 ile 11 580 000 idi; yoksulluk hızla artıyor!** Yeni eklenen nüfus da yoksullaşılıyor. Gene de "**3-5 çocuk yapın..**" nasıl denebilir?? **4 kişilik ailede yoksulluk sınırı ise 3.171 TL/ay (2012). Yoksulluk oranı %18,1! Her 6 kişiden 1'i YOKSUL!** Net enaz ücret, %6,5 artarak 2012'nin 2. yarısında 740 TL! **Yoksulluk sınırının 1/5'i, açlık sınırının (974 TL) 3/4'ü! NİÇİN??**

Sonuç ve öneriler :

Türkiye gıda güvenliğinde sonuncu! NİÇİN ??

Dünya Bankası'nca (DB) yayınlanan "Ülke Ekonomik Memorandumu" Raporu'ndan :

- "Türkiye'de sağlıktaki güvenli olmayan gıdalarla bağlantılı olarak ortaya çıkan tehlikeler, yüksek ekonomik maliyete yol açmaktadır. Bu maliyet ulusal ve uluslararası gıda piyasalarında gıda ürünlerinin sınırlı rekabetine bağlı gelirin azalmasından, hastalık ve ölümlerden, sağlık harcamalarının artmasından kaynaklanmaktadır. Gıda güvenliğindeki bu olumsuz durumun temelde, gıda zincirindeki hijyen uygulamaları dek evlerdeki koşullara da bağlı olduğu kesindir. Gıda güvenliğinin önemi konusunda farkındalık oluşturulması, eğitim ve gıda zincirinde bozulmaya karşı önlemler, gıda güvenliğinin geliştirilmesinde en önemli öğelerdir." (Cumhuriyet Tarım ve Hayvancılık Eki, 14.10.2008, Yusuf BAŞTUĞ)

Devlet yönetmek kolay iş değil, kabul.. Ama dürüst ve saydam olmak zorundasınız.

Her an halka hesap vermek zorundasınız. "Hesabı öbür tarafta veririm" çıkışı kocaman bir aldatmacadır ve demokrasi tanımazlıktır, halkı adam yerine koymamaktır, inanç sömürsüdür. Bu dünyada halka hesabınızı veriniz, sonra Tanrı'ya da verirsiniz. Önce kul hakkı yemeyeceksiniz, Tanrı'nın huzuruna öyle çıkacaksınız.

Kamu kurumları, yetkilileri; sivil toplumdan ve onların örgütlenmesinden, demokratik denetiminden korkmayınız ve kaçmayınız. Birlikte çalışınız, onların muazzam birikimlerinden yararlanınız, uyarıları sizi daha büyük hatalardan alıkoyuyor, bunu hiç unutmamalısınız.

Bir kez daha, su-gıdaların son derece önemli bir bulaşma yolu oluşturduğu izlenmektedir. Salgınların çıkmasını önlemek için, kişi ve topluma dönük koruyucu çevre sağlığı hizmetlerinin **kamu eliyle sürekli ve etkin** yürütülmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Anayasa'nın 56. maddesi de devleti toplum sağlığından sorumlu tutmaktadır. Aşağıda çizimlendiği (şematize edildiği) üzere bir toplumun sağlıklı olabilmesinin 4 direğinden 2'si bu yazımızın konusudur. Su konusunda halkın yapabileceği çok bir şey yoktur. Kamu bu konuyu öncelikli bir **kritik görev** saymalı ve **herkese yeterli, sürekli, güvenilir, hijyenik, makul fiyatlı şebeke içme-kullanma suyu sağlanmalıdır.**

Halkımızın son derece ciddi ve yaygın beslenme sorunları vardır. Bunların bir bölümü yetersiz ve dengesiz beslenme kökenlidir. Son zamanlarda su ve gıda hijyeni ve güvenliği bağlamında sorunlar da büyümektedir. Öte yandan **TOKİ konutlarının temelleri ortaya çıkmaktadır!** Doruğa tırmanan terör insanımızın gelecek umudunu da yok etmektedir. Bu denli kötü yönetilen bir başka toplum dünyada var mı ?? Tüm bu koşullar toplum sağlığını tehdit eder ve hastalık üretirken bir yandan da **sağlık hizmetlerinin özelleştirilmesi** ne ne meli? **Türk toplumuna bunca çok yönlü kuşatma niye ki ??**

ABD dahil, dünyanın pek çok yöresinde ve ülkemizde kuraklık ciddi düzeylere varmıştır! Bu doğrultuda, sulamaya daha az dayalı seçenек tarımsal politikalar geliştirilmesi zorunludur.

BM (Birleşmiş Milletler) **FAO** (Gıda ve Tarım Örgütü) raporları toplumsal açlık nedenleri için 4 temel kaynak göstermektedir. Kolay anlaşılması için görselleştirilen bu 4 öge, toplumsal denge, sağlık ve barış için masanın 4 ayağı olarak verilmektedir. Yöneticilerimiz çok iyi kavramalıdır..

"Gıda Güvencesi Hakkı, Türkiye'nin de imza koyduğu 1948 tarihli İHEB "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi"nde "Yeterli Gıdaya Ulaşabilme Hakkı" olarak yer almıştır (md. 25). **Anadolu toprakları çok cömert :** Türkiye Dünyada **bal** üretiminde Çin, Arjantin, Meksika'dan sonra 4.! Anadolu coğrafyası, Dünya arı ırkının 1/5'ine, ballı bitkilerin 3/4'üne sahip!! Anadolu; inanılmaz, hayret verici bir flora ve faunaya sahip. Bu ülkede 80 milyon insanı besleyememek utanç verici. Türkiye salt BAL üretimi ile dünyaya yeter ve çok zengin olabilir!

DSÖ'nün 1998 Sağlık Raporu'na göre (*The World Health Report-1998*), bulaşıcı hastalıkların denetimi ile ilgili giderlerin azaltılmasının getireceği önemli riskler arasında, -giderek büyüyen **küresel turizm ve ticaret** etkinlikleri ve **dev uluslararası gıda tekelleri** de dikkate alındığında gıdaların, kimi bulaşıcı hastalıkların yayılımına aracılık edebilecekleri, önemli bir yer tutmaktadır.

DSÖ 1998'de uyarıyordu : **Gıda Güvenliği Sorunları Küreselleşiyor!**

Bu kritik uyarı karşısında, ülkemizde kasıtlı olarak yok edilen **devlet aklı** hangi politikaları geliştirdi?

ABD eski Dışişleri Bakanı Dr. H. Kissinger (küresel sistemin örtük başbakanı) itiraf ediyor :

"Petrolü kontrol edersen ulusları, yiyeceği kontrol edersen insanları kontrol edersin."

Halka not: Damaçana sularda pompa kullanmayın, su güneş görmesin; su sebilini düzenli olarak temizleyin.

Dip notları : Bu sitede daha önce yayımlanan ve öbür dosyalar gibi sürekli güncellenen "GIDA GÜVENLİĞİ ve SANİTASYONU" adlı kapsamlı dosyadan ve ilgili öbür yazılarımızdan yararlanılması önerilmektedir.